

En defensa de la democràcia i la llibertat

Domènec de Bellmunt

Edició a cura de Josep Camps i Francesc Foguet

A stylized, elegant lowercase letter 'f' in a serif font, which serves as the logo for the publisher Fonoll.

F O N O L L

Juneda 2021

1a edició: novembre de 2021

- © del text: Hereus de Domènec Pallerola i Munné
- © de la tria i edició dels articles i la introducció: Josep Camps i Francesc Foguet
- © de les traduccions: Montserrat Camps Gaset
- © de les característiques d'aquesta edició: Editorial Fonoll

Correcció lingüística: Helena Vilchez
Disseny i maquetació de coberta: Arnau Torrente Capdevila
Disseny d'interior: joantextido.net
Impressió: Anfigraf Indústria Gràfica

Editat per:
Editorial Fonoll, SL
C/ Prat de la Riba, 128 · 25430 Juneda
www.editorialfonoll.cat

ISBN: 978-84-124015-3-0
Dipòsit legal: L 570-2021

Advertiment legal:
És rigorosament prohibida, sense l'autorització dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic.

Amb el suport de:

En defensa de la democràcia i la llibertat

Domènec de Bellmunt

Armènia

Quan els llibres, els diaris o la conversa us porten a parlar d'Armènia, us heu de fer, inconscientment, aquesta pregunta interior: —Existeix encara una Armènia? I és que aquest país sembla que s'ha fos, que l'han fos, millor dit, els grans interessos, i les grans potències.

L'Agència ROSTA facilità no fa gaires dies una notícia donada des de Moscou, dient el següent: «Monsieur Nansen ha arribat a Moscou. Té la intenció d'establir un acord amb el govern armeni per a l'afer de la repatriació dels refugiats armenis que són a Grècia i a Turquia.» El famós explorador, doncs, ha estat aquesta vegada el que ha posat damunt la taula el problema armeni, el problema nacional d'aquest poble que ha sofert com un màrtir, que ha estat perseguit i vexat, que es troba avui dia dispersat pel món, sense la seva pàtria legítima, errant i misèrrim.

Un periodista italià em parlava un dia dels armenis, i m'assegurava que són uns homes excessivament sentimentals. En un cafè del barri llatí s'hi reuneixen cada divendres uns dos-cents armenis. Tenen les reunions al soterrani del cafè. Una nit hi vàrem anar per curiositat i ens vàrem estar una hora veient com anaven entrant misteriosament, d'un a un, homes de totes les edats, i dones, la majoria jovenetes. Quan el saló estava ple, es feia un gran silenci. L'entrada al subsol estava rigorosament prohibida, però nosaltres vàrem arribar un moment fins al darrer esglao de l'escala i estiràrem el cap per tafanejar. Tota l'assemblea cantava una mena de cançó, que tenia un to de nostàlgia que feia posar trist. Després ploraven. Ploraven de debò, amb llàgrimes de dolor, d'emoció i de tristesa. I és que els armenis han de plorar, perquè les seves llàgrimes els aconsolen d'una dissort i els alliberen d'un dubte que els rosega la consciència com un remordiment.

La història armènia dels últims temps és una història de les més tristes que pot tenir un poble. El periodista a què m'he referit em deia que al món es parla massa poc d'Armènia i es dolia com si es tractés d'una causa pròpia, que en aquest silenci el Tractat de Lausana hi té la major part de culpa. El Tractat de Lausana deixà Armènia a la deriva quan necessitava més auxili. La causa d'Armènia ha passat tantes vicissituds perquè ha tingut massa de-

En defensa de la democràcia i la llibertat

fensors. La cambra italiana, l'any 1918, va prendre l'acord, per unanimitat, que el govern defensaria la causa armènia com a pròpia. Els aliats també prometien amb màniga ampla. I França no deia a res que no.

I tot plegat fou un desengany com el fel. L'Anglaterra ha consentit que la Turquia de Kemal anés posant les seves petjades de bèstia imperativa sobre el cor d'Armènia, a canvi de certs interessos que no gosem ni a suposar quin preu tenien. La França es ven a Turquia la Cilícia, poblada de 150.000 armenis, mancant a un tractat, a canvi de poder assegurar-se la tranquil·litat de les seves colònies a Síria. L'obsessió sinistra dels armenis han estat i han d'ésser els turcs. Pel tractat d'Angora, l'any 1921 la França es ven l'últim baluard dels armenis a Turquia i els armenis hagueren de fugir a la desbandada d'aquell tros de llur pàtria on els anava a perseguir i a destruir encara el dominador.

Turquia sempre ha dit el mateix: el sol mitjà de suprimir el problema armeni consisteix a suprimir els armenis. Fidel a aquest objectiu, tan refinat i pulcre, la Turquia no ha parat mai en la seva persecució contra ells.

La veritable República armènia fou un somni només. L'endemà de l'armistici la Delegació Nacional Armènia proclamà a París el 3 de desembre de 1918 la independència de la Gran Armènia, del Caucas a la Mediterrània. Si els aliats haguessin volgut, els armenis haurien triomfat completament, i llur República hauria estat respectada. La Turquia, però, cregué arribada l'hora d'acabar d'una vegada amb els armenis i concentrant forces atacà el nou estat. Durant prop de tres anys, combatuts pertot arreu i amb totes les armes, privats de comunicacions, tancada la porta marítima, escassos de material de guerra i de municions, patint misèria i malalties, els armenis servaren, lluitant heroicament, llur República. Cap a la tardor de l'any 1920 els turcs, reforçats sobretot amb l'ajut de Rússia, feren contra Armènia un atac brutal, i aleshores es veié obligada a signar un armistici. Aquest armistici era a base d'unes condicions tals, que al cap de poc temps els armenis reprengueren la lluita contra els dominadors, fins que foren vençuts per les tropes russes que atacaven pel nord, mentre els turcs els tallaven la retirada.

Pobra Armènia, pàtria dissortada, que hom diria que damunt seu pesa una maledicció! Els seus fills, dispersats pel món, llençats fora de la seva terra pels que foren més poderosos que ells amb l'arma de la força, caminen errants pel món, i canten i ploren. Ploren perquè la dissort els segueix per on van com

una ombra sinistra, i ploren perquè mai hi haurà consol per als homes de cor que no tenen pàtria, perquè els l'han presa, els l'han arrabassada. Són lliures, però no volen la llibertat del vagabund, sinó que enyoren la llibertat del patriota dintre la seva pàtria.

Es parla poc d'Armènia —em deia aquell periodista italià. El món no els ajuda. Ningú no els estima. I com a contrast tristament eloqüent, avui mateix, 26 de juliol, la premsa francesa porta una notícia que diu així: «Fugint del que fou el seu país, despullats de tots llurs béns, els armenis hagueren de cercar refugi a casa dels altres. A Marsella, l'arribada imprevista de milers de refugiats, el novembre de 1922, plantejà un problema difícil, car s'escaigué en l'època més dolenta. Gràcies a la sol·licitud de les autoritats franceses, els armenis es pogueren instal·lar gairebé tots al Camp Mirabeu i al Camp Oddo, on es posaren a llur disposició un gran nombre de barraques. La població armènia del camp, avui dia, és de més de 2.000 persones. Hi ha nombroses dones, la majoria vídues, i més de 600 infants, la majoria orfes. Es va crear una escola al Camp de Mirabeu, especialment per a les criatures dels refugiats, i foren nomenades tres mestresses per a l'ensenyament. Aquesta organització ha funcionat satisfactòriament fins avui, amb el beneplàcit de totes les autoritats. Però heus aquí que la Direcció del Camp dels refugiats armenis ha rebut una comunicació del ministre de l'Interior avisant que el Camp serà tancat el dia 31 de juliol i que tots els refugiats s'hauran de dispersar abans d'aquella data.»

Hom s'imagina que aquesta ordre deu haver caigut sobre els refugiats com una nova dosi de fel a anusar. A la Legió Estrangera durant la Gran Guerra, lluitaren i moriren per la bandera francesa molts soldats armenis. Avui la França, que no pot tenir la consciència tranquil·la davant la dissort dels armenis, per agraïment, per humanitat, per deure moral de protecció al poble, hauria d'estalviar noves llàgrimes i nous dolors a aquests herois, patriotes sense pàtria.

La Publicitat, 29 de juliol de 1925, p. 1.

El segle de les tortures

(El terror blanc als Balcans)

L'opinió francesa, la liberal, la democràtica, no la feixista, naturalment, llegeix amb indignació els interessants articles que Henri Barbusse publica al *Quotidien*, on sota el títol «En l'infern de l'Europa» explica les persecucions i les criminals tortures de què són objecte els presos polítics als països balcànics. Els suplicis que sofreixen els detinguts, suspectes d'ésser contraris al Govern, evoquen el temps de la barbàrie i les hores tràgiques de la Inquisició. En llegir l'inhumà procedir d'aquests botxins que martiritzen els detinguts per fer-los dir el que ells volen que sigui la veritat, la consciència universal se subleva i demana la intervenció d'un tribunal de justícia internacional que, en nom de la humanitat, en nom de la civilització, en nom dels drets naturals de l'home, en nom de la justícia, intervingui en aquest afer i sancioni enèrgicament.

A Bulgària no existeix el dret de la defensa per als processats. Un advocat no té dret a conversar sol amb el detingut i, si vol entrevistar-s'hi, ha d'ésser en presència d'un funcionari. Conta Henri Barbusse que Asen Vaptsarov i Boujor, presos polítics, s'han tornat boigs a causa de les tortures. Es tenen proves irrefutables que el periodista Herbst fou cremat de viu en viu dintre l'aparell de calefacció de la Prefectura de Policia de Sofia, junt amb un altre periodista. El delicte comès per Herbst fou un article combatent el Govern.

No es respecten ni sexe ni edats. Una mestressa búlgara, Anna Maimunkowa, fou portada al cementiri de Sofia i decapitada després d'ésser violada. A la presó l'havien torturat de tal manera que, al cap de vint dies, ni els seus pares no la coneixien. Una noia estudianta fou condemnada a mort, però fou violada pels agents de policia i actualment esperen que infanti per a dur-la al suplici. La dona del capità Krotnev fou morta en el seu mateix llit tenint l'infant al pit, i hom trobà l'endemà al matí el seu cadàver estirat al carrer.

A Bulgària foren assassinats per ordre del Govern trenta-sis periodistes que formaven la selecció dels diaris d'oposició. Àdhuc un poeta que havia escrit un poema inconvenient per al Govern fou assassinat sense contemplaci-

ons. Els detinguts, la majoria innocents, són subjectes a un règim de suplici horrible. Hom els colpeja amb tubs de ferro coberts de goma fins que la sang els surt per les orelles. Hom els clava agulles entre els dits i les ungles. Hom els posa ous cuits bullint sota l'aixella. Fins a tirar-los aigua bullent dintre les orelles. A la dona d'un periodista, per a fer-li dir on era el seu marit, li posaren un ferro candent al baix ventre. La perfídia dels botxins els deixa lloc a prendre precaucions i així a Varna, a la sala de tortures, hi ha tres motors que es posen en marxa per apagar els crits dels màrtirs.

Tot això és terrible. En ple segle xx, dintre d'Europa, després del triomf de les idees democràtiques i humanitàries, encara es consenten aquests crims «legals». Sembla, però, que amb aquesta difusió i amb la protesta de tots els homes d'esperit liberal l'era de les tortures s'acaba.

La Publicitat, 17 d'abril de 1926, p. 1.

El moviment autonomista d'Alsàcia-Lorena

Conclusions

El problema autonomista a Alsàcia-Lorena és, doncs, viu i palpitant, malgrat les afirmacions en contra de la gran premsa francesa. És inútil que els diaris ultraunitaristes s'escarrassin a presentar a l'opinió de França, que no ha visitat els països reconquerits, una Alsàcia que pensa en francès, que parla en francès i que posa banderetes tricolors a les cigonyes. És inútil que els grans diaris parisencs segueixin enganyant l'opinió francesa dient-li, per exemple, que les mesures de repressió contra els autonomistes han fet molt bona impressió a tota l'Alsàcia. Mentides, no; hipocresies, tampoc; exageracions, ni de l'un costat ni de l'altre. L'actitud de la premsa francesa és incomprendible, de tan absurda, i està fent un mal enorme, està obrint un abisme profund entre la veritable França i la veritable Alsàcia.

Jo crec que la veritable França, la republicana, la liberal, la democràtica, ha d'ésser partidària de concedir als alsacians l'autonomia que demanen els que hem convingut a anomenar autonomistes moderats, o sigui l'autonomia administrativa i la solució dels problemes lingüístic i religiós. Això, mentre s'espera que el programa del federalisme a França faci més camí i es vagi a la solució dels problemes bretó, flamenc, provençal, etcètera, que, essent tan dignes d'atenció com l'alsacià, no presenten el caràcter de gravetat que les circumstàncies especials de l'Alsàcia-Lorena donen a llurs aspiracions. L'Alsàcia autònoma entenc jo que serà una sagrada garantia de la fidelitat, de l'amor i de l'adhesió a la República francesa. L'Alsàcia eternament descontenta, perseguida i desatesa en les seves demandes, serà, pel contrari, un pesombre per a França.

La gran majoria dels francesos desconeix completament la realitat alsaciana, i, cosa més lamentable encara, està influïda per les informacions tendencioses, inexactes de cap a peus, publicades per la gran premsa a la qual hem al·ludit. No soc pas jo el més indicat per a donar consells al Govern francès en aquesta qüestió, però en aquest darrer article sobre el moviment autonomista a Alsàcia-Lorena crec indispensables uns comentaris finals per a cloure l'en-

questa. I bé. Jo penso que, en bé de França i en bé d'aquest sagrat interès de la gran Pàtria que defensen els òrgans dels diferents partits polítics, caldria parlar de les qüestions d'Alsàcia-Lorena en un pla molt més verídic, més exacte i més liberal. En lloc de repetir a cada pas, com una cançó monòtonament oficial, que els alsacians són francesos, que adoren França, que estan encisats del Govern, que àdhuc les cigonyes canten la Marsellesa, i que els autonomistes són quatre ximplers i quatre indesitjables pagats amb marcs d'or, seria millor de parlar clar a l'opinió francesa i exposar-li la veritat sense eufemismes, seria millor de dir-li, per exemple: «Els alsacians són una gent que estimen molt el seu país i que parlen una llengua completament estrangera a la nostra. Són una gent que, en temps de la dominació alemanya, tot i tenint una administració millor que la nostra, giraven els ulls vers la França, que havien perdut el 1870, perquè els semblava que la República els acolliria liberalment i els comprendria atorgant-los, dintre l'Estat francès, aquell respecte a llurs drets que l'Alemanya els negava.

»La gran guerra vingué, i la victòria ens tornà els dos pobles perduts. Se celebraren grans festes i hi hagué un gran entusiasme patriòtic. A les hores greus de l'endemà de l'armistici, els alsacians es portaren com a bons francesos i es contentaren amb promences. Els dies passaren i lluny de complir-se les promences, el Govern francès trastornà tota la vida administrativa, cultural, jurídica i religiosa d'Alsàcia-Lorena, amb evident perjudici i descontent de la gran majoria d'habitants del país que no parlen francès. L'assimilació en aquestes condicions és impossible. La fal·lera de l'absorció, un tort evident.

»Els alsacians i els lorenesos són alsacians i lorenesos, i hom no pot discutir-los aquest dret; ells no reneguen pas de la República francesa, de la qual no volen separar-se, sinó que la censuren perquè els ha decebut en les esperances que hi tenien. A Alsàcia-Lorena regna un gran descontent, molt justificat, i la idea de l'autonomia va fent adeptes a passos de gegant. El Govern de París, en comptes d'estudiar la solució del problema i d'escoltar els precés de l'opinió alsaciana, ha començat una campanya de repressions contra els defensors dels drets del país, campanya que ha augmentat el descontent dels alsacians i que l'opinió blasma unànimement.

»S'ha de concedir l'autonomia? S'han de limitar les concessions a un nou règim administratiu descentralitzant? S'han d'atendre les súplices de respecte a les tradicions religioses i a la llengua del país? El Govern té la paraula.»

Oh, si la premsa francesa hagués parlat en aquests termes a l'opinió, quina no seria de diferent la situació moral del poble francès envers l'Alsàcia-Lorena! La incomprensió de què es plany l'opinió d'aquest poble treballador i patriota és deguda, en gran part, a l'actitud falsa de la gran premsa francesa: no perquè els alsacians se'n sentissin ferits, car a l'Alsàcia els diaris francesos es llegeixen molt poc, sinó per la impressió que aquestes informacions han fet en l'esperit de la immensa majoria de francesos de l'interior.

Dels diaris de pes, potser *Le Quotidien* ha estat el més sincer, el més noble, tot defensant, naturalment, el seu punt de vista. Henri Guernut, però, es declara contrari a l'autonomia, i preconitza un sistema de descentralització. No crec pas, com aquest il·lustre escriptor francès, que el moviment autonomista sigui exclusivament motivat per la campanya d'uns quants intel·lectuals germanòfils, secundats pels clericals i augmentada pel descontent general. Que el moviment és dirigit pels intel·lectuals és evident, i no és gaire estrany. Tots els moviments d'opinió són dirigits per gent de tribuna, gent de ploma o gent de càtedra. L'adjectiu de «germanòfils» que l'autor afegeix als intel·lectuals de referència té la seva explicació, i el mateix Henri Guernut la dona assenyaladament en el seu al·ludit article...

Ja ho hem dit en el curs de les nostres cròniques. La flor de la intel·lectualitat d'avui a Alsàcia-Lorena està formada d'homes de cultura alemanya. Aquesta realitat, lluny de convertir-la en una circumstància despectiva, França l'havia de tenir en compte. Són ells els que han estat a la davantera de llur generació saturada de cultura germànica. Són ells els que interpreten els sentiments d'una majoria considerable del país. El poble els segueix i àdhuc els sectors d'indiferents que volen restar al marge de la lluita, els aproven interiorment. Recordem la famosa epopeia política del Pare Wetterlé, ardent autonomista, empresonat per articles i discursos titllats de francòfils, el 1910. El poble en massa fou commogut d'aquell fet. El dia de l'alliberament, cinc mil persones vingudes de tots els pobles d'Alsàcia-Lorena l'aclamaren a la sortida de la presó i l'acompanyaren en una processó apoteòsica de patriotisme. El Pare Wetterlé demanava sempre l'autonomia íntegra; més encara, volia la República d'Alsàcia-Lorena. En aquells temps d'Alsàcia sota Alemanya, la gran premsa francesa es feia un ressò extraordinari de l'autonomisme alsacià. Diversos periòdics i associacions polítiques felicitaren l'il·lustre alsacià i àdhuc enviaren una representació a Colmar per a adherir-se a la manifestació de simpatia que es tributava al gran entusiasta...

El poble, doncs, té el sentiment d'amor al país, d'amor a la llengua materna, d'amor a les seves tradicions, i és evident, que viu i sent i segueix el moviment actual i que desitja que França es decideixi a escoltar les demandes d'Alsàcia-Lorena en el respecte dels seus drets com a minoria nacional. Si bé és veritat que, com en tots els moviments d'aquesta índole, hi ha hagut i hi ha encara determinats extremismes i algunes violències que són filles de la vehemència patriòtica, no ho és pas menys, i aquest és el fet categòricament simpàtic per revelar la gravetat del moviment, que tots els partits, d'esquerra i de dreta, clericals i laics, estan absolutament d'acord a blasmar l'administració francesa, a demanar una ampla descentralització en matèria administrativa i jurídica, i, sobretot, a titllar les repressions del Govern com a injustes els uns, com a contraproductes, els altres.

Respecte a la qüestió religiosa, ja hem vist també que la immensa majoria dels dos pobles demanen el manteniment del Concordat i de l'escola confessional.

La Publicitat, 7 de setembre de 1926, p. 6.

El cas de Sacco i Vanzetti

El nostre diari se n'ha ocupat ja diverses vegades, però mai serà de més que hi insistim. Es tracta d'una obra noble, d'un deure de consciència. Es tracta de salvar dues vides innocents de la terrible cadira elèctrica que s'imposa, als Estats Units, als condemnats a mort. Si les nombroses enquestes obertes per les democràcies de tots els països respecte a l'afer Sacco i Vanzetti no haguesin demostrat plenament la innocència dels dos italians, el fet de la nuvolada universal de protestes aixecades contra el tribunal de Massachussetts, o la veu suplicant de l'opinió pública de tots els pobles, hauria estat suficient per decantar-nos a dubtar de la justícia de la sentència condemnatòria.

Hom ha fixat ja, d'una manera definitiva, la data de l'execució, i aquesta data ha estat comunicada als dos reus per augmentar encara el seu martiri, martiri que es va prolongant angoixosament mesos i mesos. És que la sobirania americana pot arribar a l'extrem de desentendre's d'una qüestió d'humanitat, de desoir una protesta universal, realitzant fredament, impunement, enmig de la més olímpica de les indiferències, l'aplicació d'una sentència que la consciència mundial reprova com a injusta? Per a quan s'espera la intervenció d'humanitat que s'admet en dret internacional? No ho sabem. Seria lamentable, però, que aquesta intervenció legal, justificadíssima en casos com el present, es limités a funcionar «a posteriori» elevant un vot de censura al Govern de Massachussetts quan la terrible sentència hagués estat complerta. Encara som a temps d'evitar-ho.

Segons ja deuen saber els nostres lectors, Sacco i Vanzetti han d'estar executats del 10 al 16 de juliol vinent. No podem amagar la nostra emoció en escriure aquestes dates. No som, però, dels que creuen que la injusta sentència arribi a acomplir-se. La consciència universal sabrà evitar-ho. El dret, la justícia, el sentiment d'humanitat almenys, no seran pas trepitjats innoblement pels representants d'un poble que protesta dels imperialismes, que gaudeix d'una tradició democràtica, que coneix el valor de la llibertat. Si així fos, es justificarien tots els escepticismes.

París és potser una de les ciutats del món que més s'han mogut en pro de l'indult de Sacco i Vanzetti. S'han celebrat centenars de mítings i la Lliga

dels Drets de l'Home no ha tingut un moment de repòs. Cal retre a la capital de França l'homenatge que es mereix per la voluntat i l'entusiasme que posa en totes les croades en defensa de la llibertat humana. Alguns diaris parisencs han obert llistes de signatures sol·licitant la llibertat dels dos condemnats a mort. *Le Soir* n'ha obert una d'extraordinària en la qual han signat més de dos milions de persones en pocs dies. A tots els països del món s'han organitzat llistes de signatures semblants. Per què a casa nostra no podria organitzar-se una petició col·lectiva a base d'una llista de peticions que s'enviés, el més aviat possible, a l'ambaixador dels Estats Units?

No cal ésser liberal, ni conservador, republicà ni monàrquic, de dreta ni d'esquerra. Cal ésser humà, res més que humà, i, en nom d'aquest sentiment d'humanitat, ajuntar la nostra veu a la súplica universal per la gràcia dels dos innocents abans no sigui una irreparable realitat la gran injustícia.

La Publicitat, 18 de maig de 1927, p. 1.

Deixarem morir la Societat de Nacions?

Els nostres lectors coneixen, per *La Publicitat* d'ahir, les declaracions que el senyor De Jouvenel ha fet des del diari parisenc *Le Journal*, explicant els motius pels quals es veu obligat a renunciar a representar França a la pròxima Assemblea de la Societat de Nacions. Convenim que les raons exposades per l'il·lustre polític francès no poden ésser més justes. El senyor De Jouvenel ha posat, com aquell qui diu, el dit a la llaga en afirmar que la voluntat de pau no és suficient, sinó que cal convertir aquesta voluntat en fets. La seva comentadíssima actitud, però, potser esdevé un xic contraproduent amb el fons de les seves declaracions, car, si tots els homes de prestigi internacional que s'han honorat representant llur país a l'Assemblea de Ginebra han d'exterioritzar el seu desacord retirant-se'n, la Societat de Nacions es moriria en quatre dies de tristesa o de fàstic.

Dies enrere, a propòsit d'un colossal projecte d'Associació d'Estats exposat pel diari madrileny *La Nación*, vàrem insistir sobre aquest punt. La necessitat d'una reforma del Pacte i la urgència de remeiar els defectes del procediment actual per sotmetre un assumpte a l'Assemblea o al Consell no s'han pas de solucionar fugint d'estudi o ajudant a fomentar l'ambient d'hostilitat que alguns vençuts de la guerra i una part de reacció europea mantenen a costa de campanyes tendencioses. I qui diu hostilitat, diu pessimisme, indiferència, esguard escèptic. Si els representants de les grans potències aliades que gaudeixen de lloc permanent al Consell i d'una influència preponderant al si de l'Assemblea comencen per donar aquest exemple, què haurien de fer aquests petits estats sense pena ni glòria que serveixen de llast i que van a Ginebra sense gaires més il·lusions que les d'oferir llur vot als grans estats del Consell?

L'exemple d'ordre i d'esperit constructiu sortit de la Conferència de la Pau el 1919 admirà el món enter. L'opinió pública l'ajudà eficaçment amb el seu concurs. La Societat de Nacions fou una esperança magnífica. Fins aleshores havien fracassat totes les temptatives serioses d'unions internacionals o de Tribunals d'Arbitratge, gairebé sempre pel mateix mal: l'obligat predomini de les grans potències sobre els petits estats. Així moriren moralment, car, de fet, han menat sempre una vida anèmica, quasi im-

perceptible, els Tribunals d'Arbitratge sortits de les Conferències de La Haia el 1899 i el 1907. Abans de la Gran Guerra, però, l'opinió pública es desinteressava d'aquests importants problemes internacionals i deixava que els polítics fessin i desfessin al seu gust. Avui és innegable que el poble viu amb tot l'interès l'actualitat internacional. Els supervivents dels països que prengueren part directa en la lluita perquè serveixen, càlid encara, el record de les hores tràgiques. Els nacionals dels estats que es mantingueren neutres, perquè, ultra el sentiment d'humanitat que fa estimar instintivament la pau, també sofriren més tard o més d'hora i en una forma o altra les conseqüències de la catàstrofe.

Si aquesta vegada, doncs, que la llavor ha granat, deixem morir la planta, les prediccions del mariscal Foch potser esdevindran versemblants. La responsabilitat, en aquest cas, no serà dels blancs, ni dels negres, dels venedors, ni dels vençuts. Serà de tots. De tots, evidentment. De tots els que, emportats per un nerviosisme desesperant o per un malhumor produït per qualsevol desengany polític, abandonen les armes de combat i ajuden, indirectament, els creadors d'obstacles a l'obra de la pau. Creiem fermament que el senyor De Jouvenel té tota la raó a censurar asprament el procedir de les grans potències que prediquen el que no creuen, diuen el que no senten i fan tot el contrari del que prediquen i diuen, desinteressant-se del veritable esperit que ha d'animar la Societat de Nacions. En el que no estem d'acord és que un home del seu valor i del seu prestigi acusi des del *Journal* i amagui la mà retirant-se desconfiat i escèptic. El senyor De Jouvenel hauria d'anar novament a Ginebra i dir, en plena Assemblea, que cal posar mans a l'obra per dur a la perfecció aquest organisme, fill de la Conferència de la Pau. Les grans potències han d'ésser les primeres a treballar-hi, sacrificant, si cal —i consti que cal!— algunes de les seves prerrogatives com a membres permanents del Consell, el qual, com tothom sap, és qui porta el timó de la Societat internacional.

La Publicitat, 14 d'agost de 1927, p. 1.

Jaurès i la guerra

El veritable pacifisme

El catorzè aniversari de la mort de Jaurès ha donat ocasió a noves meditacions sobre el pacifisme. L'assassinat de l'il·lustre apòstol de la democràcia ha posat novament d'actualitat la qüestió de l'entesa internacional, el problema de la pau, la Societat de Nacions. Del feix d'oracions i homenatges que aquests dies s'han elevat a la memòria de Jaurès se'n poden destriar fàcilment dues tendències que es contradiuen: la dels que han seguit fidelment les doctrines pacifistes de l'il·lustre demòcrata i la dels que s'han servit d'aquestes doctrines per a enganyar l'opinió pública internacional.

Les prediccions de Jaurès es realitzaren i, si avui tornés, malgrat l'atmosfera de pacifisme aparent que han creat les notes Kellogg, l'ambient locarnià i la Societat de Nacions, Jaurès repetiria unes profecies idèntiques. Europa camina vers una nova guerra. L'imperialisme amenaça d'apoderar-se de l'organisme de Ginebra, i, si no es decideix enèrgicament i urgentment la preconitzada reforma del pacte, ho aconseguirà. La posició és clara. Uns, els socialistes francesos, són partidaris de l'evacuació de Renània. L'ala esquerra del partit la reclama sense condicions. L'ala dreta del partit l'exigeix amb contrapartida. Àustria, Hongria i Alemanya reclamen una revisió dels tractats de Saint-Germain i del Trianon. Els aliats s'hi oposen esgrimint l'excusa de l'espectre d'una nova guerra. Si es revisen els tractats, doncs, els aliats provocaran una nova guerra, la metxa de la qual sortirà, naturalment, dels Balcans, alimentada amb el foc de la Petite Entesa. Si no es revisen els tractats, la guerra es produirà, més tard o més d'hora, precisament a causa del malestar que aquells tractats produeixen a Àustria, Hongria i Alemanya, d'una banda, i a la Rússia soviètica, d'una altra. Una quantitat enorme de petites nacionalitats s'han desvetllat i reclamen vanament justícia.

El tractat de Versalles glossa les virtuts del famós principi de les nacionalitats, però el trepitja del començament a la fi. Els demés tractats fan igual. Els imperialismes que toparen en 1914 tornaran a topiar dintre de poc. Abans eren Rússia i Àustria que es disputaven el predomini dels Balcans. Avui són França i Itàlia. Rússia, oblidant la desfeta de la Manxúria, no perd de vista la Xina i subvenciona l'alçament dels sudistes amb el propòsit de bolxevitzar-los a la

seva manera. L'Anglaterra i la França, però, vetllen gelosament. La primera, que ha de guardar les Índies ja prou amenaçadores, àdhuc sense la revolució xinesa. La segona temerosa de perdre les seves possessions del sud i de l'Annam. Més cap a nosaltres, hi ha el problema egipci plantejat a l'Anglaterra, i el no menys greu de la rivalitat econòmica d'aquesta potència i els Estats Units. Hi ha tots els problemes –llavors de guerra– plantejats pels tractats de «Pau». Els problemes croat i macedònic a Sèrbia, el problema eslovè i austríac a Itàlia, dels polonesos a Lituània i a Alemanya, dels alemanys a Polònia, dels alsacians, dels flamencs, la tensió polonesolituanesa, el problema dels hongaresos i dels eslaus a Romania, la qüestió jueva a tota l'Europa oriental...

La Societat de Nacions en mans de les grans potències s'ha convertit en una arma internacional per aixafar, legalment, les petites. Abans, les petites nacions i les nacionalitats oprimides protestaven, es rebel·laven, lluitaven. Avui han de recórrer a l'àngel tutelar per la via diplomàtica establerta per l'anomenat «nou dret internacional». I bé: l'àngel tutelar és la Societat de Nacions. La Societat de Nacions té una secció de minories. En aquesta secció hi ha un cove immens on van a parar totes les reclamacions dels pobles opresos. Ni tans sols té el pudor de deixar aquesta secció en mans de funcionaris de països neutres, sinó que hom anomena, per dirigir-la, funcionaris de països amb problemes minoritaris.

Quin és doncs el veritable pacifisme, el mateix que preconitzava el gran Jaurès? No el veiem enlloc. Serà potser el dels senyors Briand i Chamberlain? Serà el dels Estats Units aixafant les petites Repúbliques americanes que enyoren el temps de la dominació espanyola? Serà el dels alemanys somniant un Anschluss que prepararia una revenja? Serà el dels que mantenen aquest *bluff* de mal gust anomenat «problema del desarmament»?

Si Jaurès tornés, faria les mateixes prediccions, però veuria la necessitat de crear demòcrates abans que pacifistes. La veritable democràcia va amb el cor a la mà, i no pot enganyar-nos. El pacifisme, en canvi, sabem per experiència que es presta a moltes comèdies. El balanç de la Gran Guerra és un balanç que fa posar la pell de gallina: deu milions de morts, sis milions de mutilats, milers de navilis destruïts, de fàbriques, d'edificis, de ponts, de monuments, de riqueses llançades... No. El pacifisme no ha de prestar-se a comèdies. El poble, el veritable poble, vol parlar-ne seriosament.

La cursa vers la guerra

Fa dos anys que hom parla del problema del desarmament. S'han celebrat reunions i conferències. S'ha escrit un gavadal de volums, s'han signat pactes, s'han pronunciat un miler de discursos recomanant la solució del palpitant problema de desarmar els pobles. Hom recorda la posició de Litvinov, el delegat soviètic a la Comissió del Desarmament, i el glacial acolliment que els altres diplomàtics varen dispensar-li. Hom ha llegit a les informacions estrangeres de la premsa com, quotidianament, s'ha parlat o s'ha discutit una nova iniciativa a favor del desarmament. L'opinió cànvida podria arribar a creure que, paral·lelament a les activitats verbals dels governs que parlen del desarmament, s'ha realitzat una obra positiva. I bé: heu-vos ací una estadística eloqüent, unes xifres que parlen i que expliquen cruament quina tasca han portat a terme durant els sis mesos darrers els governs dels països més interessats en el problema. Compareu els pressupostos de l'any 1928 amb els de l'any 1929 per a la marina de guerra i quedareu perfectament documentats respecte de la sinceritat dels homes que actualment a Ginebra «preparen» la conferència general del desarmament (prenem aquestes dades textualment de la revista francesa *Monde*).

Despeses dels Estats Units per a la seva marina de guerra:

1928: 8.820 milions

1929: 9.400 milions

Anglaterra:

1928: 6.960 milions

1929: 7.200 milions

Japó:

1928: 2.940 milions

1929: 3.100 milions

França:

1928: 2.508 milions

1929: 2.900 milions

Itàlia:

1928: 1.500 milions

1929: 1.600 milions

A aquestes xifres, que demostren tan clarament com s'enganya l'opinió pública internacional, representant la comèdia del desarmament, cal encara afegir les següents notes instructives a títol de curiositat.

La «milícia» feixista ha augmentat de 300.000 a 350.000 homes en un any. Itàlia compta amb 1.800 avions militars. En vuit anys Itàlia ha construït 45 submarins nous i fa dos mesos el govern encarregà la construcció de 4 destroyers, dos creuers cuirassats, cinc submarins... Posseeix un exèrcit actiu de 830.000 homes (milícia feixista compresa) i 1.850 peces d'artilleria i 180 tancs.

França va encarregar, fa tres mesos, 15 milions de màscares contra els gasos asfixiants. El ministre de Marina exposava, a començament d'any, que en 1929 França comptava amb 50 noves unitats per a la seva flota (cuirassats, creuers, destroyers, etcètera).

Anglaterra posseeix actualment un exèrcit actiu (sense els Dominis ni Irlanda) de 674.000 homes amb 20.000 oficials. Compta amb 2.300 peces d'artilleria i un miler d'avions i hidros, sense comptar els d'escola i els de reserva.

Fa quatre mesos, un químic anglès descobreix un gas de guerra, invisible, travessant totes les màscares, inodor, el qual, combinat amb el gas tòxic, fa impossible qualsevol mitjà protector. Immediatament el govern anglès fa saber que es reserva la seva signatura al Protocol de Ginebra prohibint la guerra química, fins que totes les altres potències ho hagin fet...

La marina americana prepara la construcció de 15 creuers cuirassats nous i d'una esquadra de dirigibles gegants. Els Estats Units tenen la flota de submarins més gran del món: 121 submarins a punt, contra 60 Anglaterra i 84 el Japó. El Japó, no content amb una flota de més de 200 unitats de combat, ha votat la construcció de dirigibles gegants portabombes.

No cal fer comentaris. Tots resulten migrats davant la crua eloqüència de les xifres. Llegiu, de totes maneres, a la secció d'estranger, la darrera referèn-

En defensa de la democràcia i la llibertat

cia oficiosa de la reunió celebrada a Ginebra de la Comissió Preparatòria de la Conferència del Desarmament: «Els delegats constataren una vegada més la transcendència que per al problema de la pau representa la qüestió del Desarmament, prengueren nota d'algunes brillants iniciatives encaminades a facilitar la bona marxa de les converses i acabaren llur sessió adreçant un vot de gràcies al president de la Comissió pel seu eloqüent discurs sobre la conveniència de resoldre el problema de la seguretat abans de fixar definitivament les dades concretes de la qüestió del desarmament i, en conseqüència, acordaren reunir-se dintre dos mesos altra vegada encomanant al Delegat X... un raport sobre els avantatges que suposaria que es pogués fixar el nombre exacte de tones que cada país hauria de destinar a la marina de guerra...»

Aquesta buidor grotesca no té res d'exagerada. És la marca de fàbrica de tota la literatura periodística publicada al *Diari Oficial de la Societat de Nacions*, i de totes les notes oficials que circulen des de Ginebra els corresponents de les grans agències de premsa.

I, mentrestant, senyors, la cursa folla continua...

La Publicitat, 30 d'abril de 1929, p. 1.